

2.1. Etikai ítélet és választás
2.2. Az emberi méltóság
2.3. Tudatosság és felelősség
2.4. A döntéshozás etikája

2. Etikai ítélet és etikai választás. Az emberi méltóság, tudatosság, felelősség és döntéshozás etikai vonatkozásai

2.1. Az etikai ítélet és választás kérdése

A BIOETIKA olyan tudományág, mely egyszerre **analitikus** és **gyakorlati**. Megvizsgál, értékítéletet formál, és az életérték figyelembevételével döntéshozásra jut. Milyen belső etikai értékrend alapján formálunk ítéletet és hozunk döntést? Erre részben választ ad világnézetünk, antropológiai látásmódunk, vallásos értékítéletünk vagy szekuláris gondolkodásunk.

Hans Holbein: The Ambassadors—1533 (London, National Gallery)

Hans Holbein 1533-ban készült képe két világrend találkozását jeleníti meg igen beszédesen. A tudomány nagykövetei, az új, humanista világrend tudósai a mérőműszerek tömkelege előtt állva hirdetik a tudományos elme új távlatait. Kontrasztos az előtérben látható torzított koponya, valamint a kárpit bal szegélyénél felvillanó kereszt a megfeszített Jézussal. A tudomány nagykövetei arcukon érzéstelenséget, tanácstalanságot hordoznak.

A kép—bárha régről üzen is—a humanizmus kialakulásának kezdetén **jól ismerteti a szekuláris gondolkodás hatását**. A tudományok világában egyedül választ kereső ember messzire jutott, de szakítva a vallás és hagyomány adta gyökerekkel, tanácstalanul áll az élet eredetére, értelmére és végére vonatkozó kérdések előtt. A szekularizálódó társadalom kezében a tudomány nem tud kielégítő választ adni a lét értelmére vonatkozó kérdésekben. **A tudomány mellett a vallás és a hagyomány értékrendje nem megkerülhető, mert általa válik érthetővé az ember és a hozzá tartozó világrend**.

Az **etikai ítélet és választás** képezik a döntések valamint az azokat követő cselekedetek alapját. A döntéshozás gyakran csak a vitatott kérdések kapcsán merül fel, pedig tetteink mindenkor döntéseink és értékítéletünk befolyása alatt állnak. A döntő bioetikai kérdések nem kizárólag a tudomány hatáskörébe tartoznak, hanem a hagyomány, az élethelyzet és az ember morális értékítélete (lelkiismerete) mondja ki a döntő szót.

A továbbiakban tárgyaljuk az értékítéletet befolyásoló három fontos szempontot: **a tradicionalizmus hatását, a szituációs morált és az erkölcsi lekiismeret hatását**.

A) A tradicionalizmus

A hagyomány értékítélete nagy hatalom az emberi közösség számára. **A tradíció mindig kész választ formálni a jelen etikai kérdéseire, de nincs tekintettel a lehetséges módosulásokra**, a szituáció nyújtotta variációkra és az ember alakuló (fejlődő) transzcendenciájára sem. A hagyomány tisztelete ugyan segít egyértelmű döntést hozni, azonban olykor nehéz eldönteni, hogy melyik a jó (helyes, élehető) hagyomány.

Példa:

- Adott közösségben a gyermekházasság elfogadott hagyomány volt, annak ellenére, hogy a gyermekek nem is ismerték egymást és a fiatalok szabad döntésének sem adott helyet.
- A hajadon—hagyományosan—már tizenévesen gyermeket vállalt, mert huszonöt év felett már „késői” gyermeknek számították az újszülöttet.

B) A szituációs morál

A szituációs morál azt kívánja, hogy az ember **saját szubjektív tapasztalata és értékítélete alapján döntsön** adott élethelyzetben. Ez nem feltétlenül jelent ütközést az igazságossággal, de jelenti, hogy **a személyes érdek és szabadságigény felülírja a tradicionális és konvencionális értékrendet: a szolidaritást és igazságosságot**.

A szituációs morál sajátos formája a **szcientizmus**. Etikai jelentése: a biológia és a természettudományos vizsgálódás határozza meg az erkölcsöt és segítségével állapíthatók meg a döntési illetve választási szempontok, nem a tradíció alapján. **A szcientizmus nem fogadja el az ember önmagán túl keresendő transzcendenciáját**.

A szituációs morál egyik legismertebb és szórakoztató formája követhető nyomon a megrendezett elvesztődő pénztárca és a járókelők reakciója jelenetekben. Az alábbi négyperces kisfilm önmagáért beszél. (Videó)

C) Erkölcsi lelkiismeret

A tradicionális és szituációs morál (nem szükségszerűen) feszültségben állnak egymással. A **lelkiismereti morál** az a fórum, amely segít megítélni a helyzetet, hogy melyik morál érvényesüljön. A lelkiismeret feladata **felismerni az adott döntési helyzet feszültségét, feladata a mérlegelés és a feszültség feloldása**.

Az éretlen lelkiismeret hajlik az autoritás felé, mely segít a döntéshozatalban. Ilyen autoritás-védőbástya lehet a tudomány, a tradíció, a személyes megélés (élmény).

A megvilágosodott lelkiismeret lehet az a fórum, mely képes összhangot találni a tradicionalizmus és szituációs morál közt úgy, hogy az érintettek autonómiája a legnagyobb mértékben érvényesüljön.

KÖVETKEZTETÉS

- ⇒ **Nem a szekuláris gondolkodást kell elvetni, hanem megtanulni vele a mában és jövőben gondolkodni.**
- ⇒ **Nem csak az a kérdés, hogy jó döntést hoztam-e, hanem hogy megtettem-e minden tőlem telhetőt legjobb lelkiismeretem szerint?**
- ⇒ **Nem azért kell *jónak* lenni, hogy ne tévedjünk, hanem, hogy az élehető életet választhassuk minden körülmény közt.**

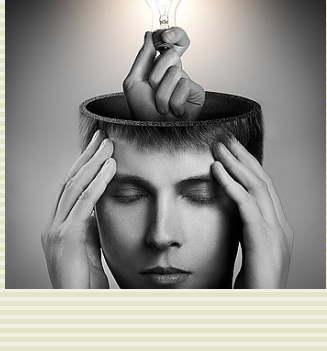

2.1. Etikai ítélet és választás
2.2. Az emberi méltóság
2.3. Tudatosság és felelősség
2.4. A döntéshozás etikája

2. Etikai ítélet és etikai választás. Az emberi méltóság, tudatosság, felelősség és döntéshozás etikai vonatkozásai

2.3. Tudatosság és felelősség

A bioetika és a szociáletika dialógusában szólni kell a ember, az ember léttére és a környezet, **a teremtett világ tudatos gondozásáról és a felelősségvállalásról.**

A magyarországi demográfiai mutatók egyértelmű népességcsökkenésről beszélnek, mely **kihatással van a szociális, gazdasági, nevelésügyi és politikai szférákra.** Az ezredfordulóra 10,7-ről 10 millióra becsülték a népességfogyást, mára ez 9 millió hétszázezerre becsült (KSH, 2017).

Czeizel Endre genetikus orvosprofesszor 1990-ben írt tanulmányában prognosztizálja ezt a demográfiai alakulást, kiemelve, hogy már a mai fiatal generációnak szembe kell néznie a növekvő létszámú öregedő korosztály eltartásának nehézségeivel. Ezt a problémát sem számítógépekkel, sem robotokkal nem lehet megoldani, ezért ezzel a problémával már most számolni kell (Czeizel, 1990).

Ahogy a szociáletika úgy a bioetika is tárgyalja a népességfogyás problémájának felelősségteljes megoldási lehetőségeit. A gyakori felvetett válasz-megoldás **a gyermekszaporulat facilitálása, előmozdítása. A gyermekvállalás előfeltétele a házasság, a házasság feltétele a megbízható párkapcsolat.**

A továbbiakban néhány jelentős szociális témát dolgozunk fel, melyben a mai generációnak tudatosan és felelősen kell eljárni.

A) Alacsony születésszám

Szociológiai mutatók szerint az alacsony gyermekvállalási arány már 1985-ben elkezdődött s ez a tendencia folyamatosan növekszik. Egyre kevesebb gyermek születik, míg az éves halálozások száma mindig nagyobb arányt mutat.

Demográfiai szorzók alapján a népességfogyás akkor fordítható meg, ha családonként két gyermek fölött történik gyermekvállalás.

B) Az abortuszok száma

Aggasztó Czakó Gábor megállapítása, mely szerint 1956 óta 4,5 millió magzatot abortáltak Magyarországon (Rezi, 2005). Ebben nem csak az orvosok, hanem a szülők is közreműködő felek voltak. Az abortuszok száma ma is aggasztóan magas, jóllehet már sok fiatal él a fogamzásgátlás lehetőségével.

C) A családalapítás csökkenő tendenciája

Többféle magyarázat létezik a jelenségre. A nők esetében Nyugat-Európában 50-60% tervez házasságot kötni, míg az agglegények száma magyar populációban a 25-29 évesek körében 10%-kal emelkedett.

A partner család jelenség elterjedése is magyarázat lehet a családalapítási készség csökkenésére.

A demográfiai mutatók, a globális gazdasági viszonyok polarizáltsága, a társadalmi egyenlőtlenség, a katasztrófa és háború sújtotta területek kaotikus állapota élesen veti fel a kérdést: kinek felelőssége mindezt megváltoztatni? Ki a felelős mindezért?

Az élet iránti tisztelet és felelősség különös hangsúlyt nyer. A keresztén tanításra helyezett bioetika nem csak a szociális, gazdasági, élettani vagy környezeti veszélyekre kívánja felhívni a figyelmet, hanem értékrendet képviselve igyekszik felmutatni azokat a szempontokat, melyek a krisztusi etika fő ismérvei: elfogadás, befogadás, türelem, szolidaritás, autonómia, altruizmus, a felebarát tisztelete és szeretete.

Ezek azok az értékek, melyek mellett lehet/kell felelősséget vállalni.

2.1. Etikai ítélet és választás
2.2. Az emberi méltóság
2.3. Tudatosság és felelősség
2.4. A döntéshozás etikája

2. Etikai ítélet és etikai választás. Az emberi méltóság, tudatosság, felelősség és döntéshozás etikai vonatkozásai

2.4. A döntéshozás etikája

A döntéshozás keresztyén etikai mércéje mindig a bibliai tanításra támaszkodik. A környezetéért, életéért, embertársáért felelősséget vállaló **homo christianos** (keresztyén ember) a szeretet jézusi kötelékében cselekszik jól.

Nagyon időszerű az apostoli felhívás: **„egymás terhét hordozzátok: és így töltsétek be a Krisztus törvényét”** (Gal 6,2). Mi befolyásolja végső soron döntéseinket? Az élet-érték tudatunk. Ez a tudat sajnos módosítható.

A mindennapok tapasztalata arról szól, hogy az élet-érték relativizált. Mi teszi értékesé az életet? A munka? A megtermelt javak? A felhalmozott tudás? A megfelelő jó kapcsolatok? A válaszok döntő befolyással vannak egyéni döntéseinkre és befolyásolják cselekedeteinket.

A keresztyén bioetika az életet nem valamiért, hanem önmagáért tekinti értékesnek. Ezért az ember élete és az azt körülvevő életek önmagukért értékesek—mert Istentől erednek. Ezért a döntéshozás mindig Isten teremtett világának javát szolgálja, azaz cselekszi a jót.

A jó cselekvésében pedig ne fáradjunk el, mert **„a maga idejében aratunk, ha meg nem lankadunk”,** ezért **„tehát amíg időnk van, tegyünk jót mindenkivel”** (Gal 6,9-10).

A felelősség vállalása nemcsak önszembesítést jelent döntéseink és cselekedeteink következményeivel, hanem Isten előtti számadást is megköveteli. A keresztn ember amikor az élet mellett dönt, akkor Isten mellett dönt.

Az életnek értelme és célja van, s az ember eljutott erre a felismerésre. Az ember képes felfogni és dönteni az értelmes és céltudatos élet mellett. Ha ettől az értéktől eltávolodik, veszélybe kerül az egyéni és a közösségi élet is.